

A barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*) magyarországi elterjedése az eddigi kutatások alapján

Schäffer Dávid¹, Purger J. Jenő¹, Gábel Róbert²

PTE, TTK, Biológiai Intézet, ¹Zootaxonómiai és Szünzoológiai Tanszék, ²Állattani és Neurobiológiai Tanszék,
H-7624 Pécs, Ifjúság útja 6., E-mail: sefi2@ttk.pte.hu

Bevezetés

A barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*) (1. ábra) Közép- és Kelet-Európa homokos, laza talajú területein fordul elő. Magyarországon sík-, domb- és hegyvidékeken is megtalálható (Korsós 1997). Rejtett életmódja miatt azonban elterjedési mintázatáról és az itt élő populáció nagyságáról keveset tudunk.

Európai elterjedését az 50×50 km-es felbontású U.T.M. térkép jól tükrözi (Gasc *et al.* 1997). A magyarországi elterjedési viszonyok bemutatására azonban nagyobb felbontású térkép készítésére van szükség, ami a faunisztikai kutatások mellett a természetvédelem számára is hasznos lehet. A kétlábú- és hullófajok 10×10 km-es felbontású U.T.M. elterjedési térképei elkészültek, de eddig az összesített előfordulási adatokon kívül (Bakó & Korsós 1999) csak egyes kiemelt fajok elterjedési térképei lettek publikálva (Bakó, Gó & Korsós 1992). A barna ásóbéka kutatásának megkezdése előtt szükség volt a herpetológiai irodalom áttekintésére, valamint a közgyűjtemények anyagának megismerésére. Az összegyűjtött adatok és a kollégák közlései alapján tekintélyes ismeretanyagra tettünk szert.

Célkitűzések

Munkánk célja az volt, hogy 1) az eddig megjelent adatok (publikációk, kutatási jelentések), a közgyűjteményekben található egyedek, valamint a kutatók szóbeli közlései alapján elkészítsünk egy adatbázist, mely a barna ásóbéka magyarországi előfordulási adatait tartalmazza, 2) az adatokat Magyarország 10×10 km-es UTM rendszerű hálótérképén megjelenítsük és 3) értékeljük a kapott elterjedési mintázatot.

Anyag és módszer

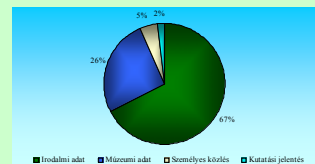
Az irodalmi adatok felkutatása érdekében elsősorban a Magyarországon megjelent, ill. megjelenő folyóiratokat, könyveket és egyéb kiadványokat néztük át. Felvettük a kapcsolatot a hazai természettudományi gyűjteményekkel rendelkező múzeumokkal és néhány külföldi intézménnyel, melyekről egyes utalások alapján feltételeztük, hogy Magyarország területéről származó anyaggal rendelkeznek (pl. Institut royal des Sciences naturelles Belgique, Naturhistorische Museum Wien, Staatliche Naturhistorische Sammlungen Dresden). Emellett kértük a barna ásóbéka elterjedésével kapcsolatos adatokkal rendelkező kollégák segítségét is. Az összes adatot adatbázisba rendeztük, mely alapján a PTE, TTK, Növényzeti Tanszékének ArcView programja segítségével elkészítettük a faj elterjedési térképét. A lelőhely adatok UTM rendszerű kódolása közben felmerülő kérdéses eseteknél Dévai *et al.* (1997) munkáját tekintettük irányadónak.

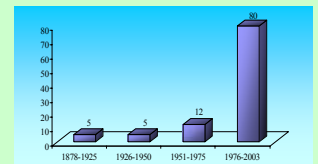
1. ábra. Barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*)

Eredmények

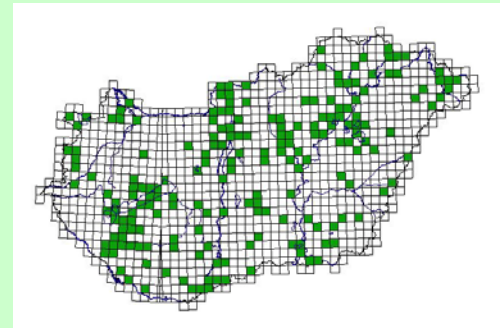
Az 1878-tól 2003-ig megjelent publikációk közül 112-ben találtunk adatot a barna ásóbéka előfordulásáról. Emellett 6 tudományos jelentésből, 8 természettudományi múzeum gyűjteményéből és 4 adatközlőtől jutottunk további információkhoz. A források száma (112, 6, 8, 4) azonban nem áll egyenes arányban a használható elterjedési adatok mennyiségével, mivel a bennük fellelhető adatok száma eltérő. Viszonylag kevés a természettudományos gyűjteményekkel rendelkező múzeum, mégis a feldolgozott adatok negyede innen származik. Legtöbb információval az irodalmi adatok szolgáltak (2. ábra). Annak ellenére, hogy használható adatokat már az 1800-as évek végén megjelent publikációkban is találtunk, a barna ásóbéka elterjedésére vonatkozó adatok 71,5%-át mégis az utóbbi 25 évben publikálták (3. ábra).

2. ábra. A barna ásóbéka magyarországi elterjedésére vonatkozó, különböző forrásokból származó adatok számának megoszlása

3. ábra. A barna ásóbéka magyarországi lelőhelyeit említő publikációk számának változása 1878-tól 2003-ig.

4. ábra. A barna ásóbéka elterjedése Magyarországon 10×10 km-es UTM rendszerű hálótérképén a különböző forrásokból nyert adatok alapján.

A négy említett forrásból összesen 516 lelőhelyadat származott, melyekből 443-at tudunk értékelni. Ezen adatok az ország területét lefedő 1052 darab UTM négyzetből 191 négyzet területét fedik le (4. ábra). Az ábrázolt UTM négyzetek nagytájak közötti megoszlása a következőképpen alakult: az Alföldön 100, a Dunántúli-dombságon 38, a Dunántúli-középhegységben 16, az Észak-magyarországi középhegységben 21, a Nyugat-magyarországi peremvidéken 9 és a Kisalföldön 7 UTM négyzetből vannak adataink, ami azt jelenti, hogy Magyarország területének közel 18%-án biztos, hogy előfordultak ill. előfordulnak e faj egyedei. Az aktuális elterjedési térképen megjelenített pontok eloszlásából azonban arra következtethetünk, hogy a barna ásóbéka az ország szinte egész területén megtalálható.

A kapott elterjedési mintázat alapján nehéz az előfordulási adatokat egyes régiókhoz, földrajzi egységekhez vagy talajtípusokhoz kötni.

Összegzés

A barna ásóbéka elterjedésére vonatkozó adatok többsége az utóbbi 25 év során végzett kutatómunka eredménye, ezért az elkészített térkép aktuálisnak mondható. A lelőhelyek eloszlása a térképen megjelenített négyzetek számától függetlenül azt sugallja, hogy a faj egyedei Magyarország egész területén előfordulnak. A térkép fehér foltjai valószínűleg a legtöbb esetben nem a faj, sokkal inkább a kutatottság hiányát jelzik az adott területen.